

РАХУНКОВА ПАЛАТА

вул. М. Коцюбинського, 7, м. Київ, 01601, тел. (044) 234-95-65, 234-10-41, факс (044) 288-09-59
E-mail: rp@ac-rada.gov.ua

15.10.2019 № 16-2821

На № _____ від _____

Президентові України
Зеленському В. О.

Щодо результатів аудиту

Вельмишановний Володимире Олександровичу!

Рахунковою палатою проведено аудит ефективності виконання повноважень державними органами в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку за розміщення відходів, утворення та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів.

На виконання рішення Рахункової палати інформуємо.

На сьогодні Україна залишається однією з небагатьох країн Європи, яка не має загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з відходами. Неефективність системи обліку, звітності та моніторингу, а також незабезпечення дієвого контролю державних органів за провадженням діяльності суб'єктами господарювання у сфері поводження з відходами та радіоактивними відходами призводять до масового утворення несанкціонованих звалищ та численних порушень законодавства у цій сфері. В Україні функціонує майже 6 тис. офіційних смітєвих полігонів і ще близько 30 тис. неофіційних.

На кінець 2018 року загальний **обсяг відходів, накопичених** у місцях видалення, **становить майже 13 млрд т** (більше 300 т на людину). Протягом останніх років у середньому **щороку** на території України **утворюється близько 338 млн т відходів** (2016 рік – 295,9 млн т, 2017 рік – 366 млн т, 2018 рік – 352,3 млн т), основний спосіб поводження з якими (більше 60 відс. обсягу утворених відходів) – розміщення (зберігання та захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах), тоді як, для прикладу, у Німеччині, Франції та Польщі відновлюється більше 60 відс. відходів.

Аудитом встановлено, що державними органами **не забезпечено** створення **ефективної та дієвої системи контролю** за розміщенням відходів, утворенням та/або тимчасовим зберіганням радіоактивних відходів, які є об'єктом та базою оподаткування екологічним податком, а також за **повнотою і своєчасністю надходження** цього податку до державного бюджету. Як наслідок, **накопичення значних обсягів відходів виробництва та споживання, неефективність їх вторинного використання, перероблення й утилізації створюють суттєву загрозу екологічній безпеці України.**

У зв'язку із незабезпеченням Кабінетом Міністрів України розроблення та затвердження порядку видачі дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з

відходами, більше **50 відс. суб'єктів господарювання мають можливість провадити неконтрольовану діяльність** у цій сфері.

За результатами проведених Мінприродою заходів з контролю майже у **80 відс. встановлено недотримання суб'єктами господарювання ліцензійних умов** у сфері поводження з небезпечними відходами, у тому числі у 45 відс. – анульовано ліцензії. Держатомрегулювання та її територіальними органами також встановлено **10 суб'єктів господарювання, які провадили діяльність у сфері використання ядерної енергії без ліцензії, та 4 суб'єкти господарювання, які не виконували (неналежно виконували) умови ліцензії та окремих дозволів у цій сфері.**

Внаслідок відсутності цілісної системи управління у сфері поводження з відходами та фінансування природоохоронних заходів **екологічний податок не забезпечив досягнення мети** в частині запобігання або зменшення обсягів утворення відходів та радіоактивних відходів, їх зберігання та захоронення, а також заохочення суб'єктів господарювання до зменшення негативного впливу таких відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини.

При постійному зростанні ставок екологічного податку частка надходжень цього податку (1,7 млрд грн у 2017 році та 2,8 млрд грн у 2018 році) до державного бюджету (627,2 та 753,8 млрд грн відповідно) залишається незначною (0,3–0,4 відсотка). Водночас в європейських країнах екологічний податок формує до 10 відс. податкових надходжень (10 відс. у Болгарії, 8 відс. у Польщі, 7 відс. у Великобританії).

За відсутності дієвої взаємодії щодо обміну інформацією між Мінприродою, обласними (Київською міською) державними адміністраціями, органами Держекоінспекції та ДФС **поза контролем залишаються окремі складові бази оподаткування, що впливають на розмір нарахувань податкового зобов'язання під час обчислення екологічного податку**, зокрема, віддаленість спеціальних місць розміщення відходів від населених пунктів, рівень захисту від можливого шкідливого впливу на атмосферне повітря і воду. Відсутність такої інформації не давала можливості територіальним органам ДФС при здійсненні податкового контролю належно оцінити повноту і правильність декларування платниками податків сум екологічного податку з відходів.

Аудиторами Рахункової палати **встановлено незастосування 18 суб'єктами господарювання Дніпропетровської, Донецької та Кіровоградської областей коефіцієнта „3” до ставок екологічного податку** за розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, та/або залежно від місця розміщення відходів у навколишньому середовищі. Як наслідок, до зведеного бюджету **не надійшло, за розрахунками, 729,2 млн грн екологічного податку.**

У періоді, що досліджувався, ДФС не забезпечено на належному рівні організації та проведення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту виконання територіальними органами повноважень у частині адміністрування екологічного податку з відходів та радіоактивних відходів, що призвело до неухвалення своєчасних управлінських рішень. Як наслідок, ефективність і результативність контрольно-перевірочної роботи в територіальних органах ДФС

залишається низькою. Аудитом встановлено ряд системних порушень, допущених територіальними органами ДФС при адмініструванні екологічного податку, які зумовили **недонадходження**, за розрахунками, **3,1 млн грн** такого податку.

Досвід країн ЄС свідчить, що **дієвість екологічного податку за забруднення насамперед обумовлена високими ставками: підприємствам вигідніше не забруднювати довкілля, а здійснювати заходи з охорони навколишнього природного середовища**. Водночас в Україні ставка податку за розміщення, наприклад, високо небезпечних (II клас небезпеки) відходів становить лише 51,2 грн/т, помірно небезпечних (III клас небезпеки) відходів – 12,84 грн/т.

Слід зазначити, що на засіданні Рахункової палати встановлено необхідність розроблення та затвердження загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з відходами із визначенням конкретних заходів і завдань, а також обсягів і джерел фінансування. Також потребують удосконалення окремі нормативно-правові акти, зокрема, в частині:

- визначення класу небезпеки для здоров'я населення щодо кожного найменування відходів та порядку отримання дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами,

- перегляду розмірів штрафів за провадження діяльності без отримання ліцензії та за порушення або невиконання норм і правил у сфері ядерної та радіаційної безпеки, притягнення до відповідальності суб'єктів господарювання, винних у порушенні встановленого порядку подання (неподання) декларації про відходи,

- механізму визначення розміру ставок екологічного податку за розміщення відходів з метою залучення інших додаткових інструментів впливу на суб'єктів господарювання та коефіцієнтів до ставок, які встановлюються залежно від місця (зони) розміщення відходів у навколишньому природному середовищі.

Надаємо в порядку інформування.

З повагою

Голова

В. В. Пацкан